

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1050679> (дата звернення: 00.00.2023).

2. Муза О. В. Процедура відкликання адміністративного акта в умовах діяльності публічної адміністрації / Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (27 червня 2022 року, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків). Харків: Друкарня Мадрид, 2022. С. 104-111.

ДОКТРИНА «ОЗБРОЄНОЇ ДЕМОКРАТІЇ» ТА ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У ПИТАННЯХ ЗАБОРОНИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

К.О. Павшук,

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, к.ю.н.,
доцентка, доцентка катедри конституційного права України*

Загальновідомо, що «офіційне» визнання доктрини «войовничої демократії» в Україні пов'язано з прийняттям Конституційним Судом України рішення від 16 липня 2019 року № 9-р/2019, де чи не вперше згадується концепція «демократії, що здатна себе захистити» (синонімічними є нім.: *Wehrhafte Demokratie, streitbare Demokratie*, англ.: *fortified democracy, militant democracy, defensive democracy, democracy capable of defending itself*).

Європейський суд з прав людини у справі *Bowman v. The United Kingdom*, згадуючи правову позицію у справах *Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium* та *Lingens v. Austria*, наголошував, що вільні вибори та свобода вираження поглядів, зокрема свобода політичних дебатів, становлять фундамент будь-якої демократичної системи, є взаємопов'язаними та такими, що посилюють одна одну (§ 42 рішення) [2].

З погляду Ю.Г. Барабаша та Г.В. Берченка, Україна перебуває під впливом кількох загроз: антидемократичних рухів через великий історичний досвід комуністичного тоталітарного минулого, а також через порушення територіальної цілісності з боку Російської Федерації з використанням українських політичних партій та громадських організацій. У цьому плані може вплинути український досвід загальні тенденції войовничої демократії в Європі з погляду переосмислення ролі і змісту цього поняття. Водночас Україна повинна враховувати Європейські стандарти активніше використовувати войовничу демократію, особливо у контексті зобов'язань України щодо імплементації ЄКПЛ, визнаючи юрисдикцію ЄСПЛ та Угоду про асоціацію між Європейським Союзом й Україною, а також про намір стати повноправним членом ЄС і НАТО, задекларовані в Конституції України [1, с.6].

Ще на момент прийняття рішення 2019 року Конституційний Суд України звернув увагу на той факт, що на тимчасово окупованих Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також частини Донецької та Луганської областей ситуація, що склалася в Україні упродовж останніх років, червону зірку та інші символи комуністичного режиму широко використовують на тимчасово окупованих територіях України збройні формування Російської Федерації, а також самопроголошені органи, підконтрольні Російській Федерації, які узурпували владні функції на цих територіях і саме тому є реальною загрозою державному суверенітету України, її територіальній цілісності та демократичному конституційному ладові. Аналогічна ситуація відбувається і сьогодні. У пунктах надання державних та муніципальних послуг на тимчасово окупованих територіях використовується прапор СРСР. Подібне використання комуністичної символіки не є аналогічним тому, що розглядався Європейським судом з прав людини у справі *Vajnai v. Hungary* від 8 липня 2008 року. Йдеться про ситуацію, коли заявник під час виступу на піджаку носив п'ятикутну червону зірку: символ міжнародного робітничого руху без наміру виявити зневагу до принципу верховенства права (§ 53) [3].

У дослідженнях науковці вже неодноразово зверталися до того, що серед обмежень, які стосуються реалізації права на об'єднання у політичні партії в ч.1 ст. 37 Конституції України не зазначається підстава такого обмеження – захист демократичних цінностей та принципів. Особливо в контексті офіційного визнання в Україні доктрини «демократії, що здатна себе захистити». Натомість, лише стаття 1 Конституції України визначає державу як демократичну, але, чомусь, жодним чином прямо не проголошує її цінність та потребу в охороні та захисті її засад.

Крім того, формулювання, використане у ст. 37 Конституції України, зокрема щодо заборони «утворення і діяльності політичних партій та громадських організацій» вказує на превентивний конституційний фільтр утворення об'єднань. На наше глибоке переконання, реалізація політики держави щодо реєстрації політичних партій та громадських організацій має бути жорсткішою, адже наслідки ліберального підходу у цій сфері можуть бути вкрай негативними.

Не дивлячись на обмежувачий характер положень статті 37 Конституції України, які існують з 1996 року, по суті вони не застосовувались аж до 2014 року, не враховуючи боротьбу з Комуністичною партією, яка десятиліттями тривала в Україні з перемінним успіхом.

На наше глибоке переконання, слухними і абсолютно виправданими і доречними є пропозиції численної кількості дослідників щодо розгляду таких справ Конституційним Судом України. Зокрема, у п. 7 Керівних принципів щодо заборони та розпуску політичних партій та подібних заходів, ухвалених Венеціанською Комісією на її 41 пленарній сесії (Венеція, 10-11 грудня 1999 року) CDL-INF (2000) 1, де серед уповноважених на заборону судових органів згадується саме Конституційний суд [1, с.6]. І не дивно. З позицій особливої природи цього органу, специфіки його функцій та повноважень вбачається, що тільки він здатен ухвалити рішення про заборону політичної партії. Враховуючи положення ст. 37 Конституції України, які містять і превентивну норму щодо утворення, і захисну щодо діяльності політичних партій та

громадських організацій з антиконституційними програмними цілями або діями, а також необхідність застосування жорсткіших критеріїв під час реєстрації об'єднань громадян, було б доречно дозволити органу реєстрації звертатися, за потреби, до Конституційного Суду України для розгляду питання про заборону утворення потенційно небезпечних політичних партій чи громадських організацій.

Список використаних джерел:

1. Varabash Y. Berchenko H. Freedom of Speech under Militant Democracy: The History of Struggle against Separatism and Communism in Ukraine // Baltic Journal of European Studies. – 2019. – P. 3-24.

2. Case of Bowman v. The United Kingdom. 19 February 1998. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-58134%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-58134%22]) (дата звернення 10.05.2023).

3. Case of Vajnai v. Hungary URL: <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/vajnai-v-hungary/> (дата звернення 10.05.2023).

ГАРАНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ЯК ПРИНЦИП АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Паскар Ауріка Лазорівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)*

Положення Закону України «Про адміністративну процедуру» відзначають, що принципами адміністративної процедури є: верховенство права, у тому числі законності та юридичної визначеності; рівність перед законом; обґрунтованість; безсторонність (неупередженість) адміністративного органу; добросовісність і розсудливість; пропорційність; відкритість; своєчасність і